

ว่าด้วยจริยศาสตร์กับความ สำนึกทางจริยธรรม

อมร โสภณวิเศษฐวงศ์*

ฐานะของจริยธรรมในสังคม ปัจจุบัน

และเรายังเชื่อว่า เมื่อมีการปกครอง
แบบประชาธิปไตยแล้ว ชีวิตที่ดีจะเกิด
ขึ้นเองโดยอัตโนมัติ

นับแต่มีการก่อตั้งสห
ประชาชาติเป็นต้นมา
เรามีความเห็นเป็นสูนิยม
กล่าวคือมองโลกในแง่ดีด้วยกัน เรามี
ศรัทธา มีความเชื่อมั่น และคาดหวัง
อนาคตอย่างสวยงามดงามจากสิ่ง 3
ประการคือ

1. เรามีศรัทธาในการศึกษา
ซึ่งแพร่หลายขยายตัวไปอย่างรวดเร็ว
ทั้งในแนวราบและแนวตั้ง ที่จะช่วยให้
ทุกคนมีงานทำ และมีชีวิตที่ดีขึ้นกว่า
เดิม

2. เรามีความเชื่อมั่นในวิทยา
ศาสตร์และเทคโนโลยี ที่จะช่วยให้เรา
สามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้

3. เรามีความหวังจากประชา
ธิปไตย ที่จะช่วยให้ทุกคนมีสิทธิ เสรี
ภาพ สมภาพ ภราดรภาพ และอยู่ดีกิน
ดี เราเชื่อว่าประเทศที่ยังไม่เป็นประชา
ธิปไตยนั้น ก็เพราะยังต้องพัฒนา หาก
ได้พยายามพัฒนาประเทศอย่างรีบเร่ง
แล้ว ก็จะมีบรรลุถึงประชาธิปไตยเอง

เราเรียนรู้เฉพาะ การควบคุมธรรม- ชาติ แต่ไม่รู้วิธีควบ คุมการกระทำของ คน

แต่เหตุการณ์ที่ผ่านมาหาได้เป็น
ไปดังที่คาดหวังไม่ ทุกวันนี้เราไม่แน่ใจ
กับอนาคต ไม่สบายกับชีวิต และกลัวว่า
อารยธรรมจะเสื่อมสูญ เหตุผลที่ทำให้
เราเปลี่ยนความคิดเห็น ความรู้สึก
และทัศนคติมีดังต่อไปนี้คือ

1. ยุคนี้มีความเปลี่ยนแปลงทาง
สังคมอย่างรวดเร็ว กล่าวคือเปลี่ยน
จากสังคมชนบทเป็นสังคมเมือง จาก
สังคมเกษตรกรรมเป็นสังคมอุตสาหกรรม
ความก้าวหน้าในการพัฒนา
อุตสาหกรรม เทคโนโลยี และนิวเคลียร์
ก่อให้เกิดสังคมใหม่ขึ้น แต่ในขณะที่
เดียวกัน ความก้าวหน้านั้นก็คุกคามจะ
ทำลายสังคมนั้นเสียเอง มลภาวะ
(pollution) ได้เกิดขึ้นเพราะสังคม
อุตสาหกรรม ทั้งในด้านธรรมชาติ คือ
อากาศเป็นพิษ (air pollution) น้ำ
เป็นพิษ (water pollution) และในด้าน
จิตใจ (mind pollution)

กล่าวโดยเฉพาะในด้านจิตใจ
คนเราทำอะไรก็ตามใจชอบ ไม่คำนึง
ถึงจริยธรรม ไม่แยแสต่อสายตาของผู้
อื่น เพราะสังคมเมืองอ่อนร้นได้ง่าย
ไม่กลัวต่อการติดเชื่อไม่ว่าผ่านการร่วม
เพศหรือใช้เข็มฉีดยาเสพติดร่วมกัน
เพราะคาดหวังว่า ความเจริญก้าวหน้า
ทางแพทย์จะช่วยบำบัดได้ ไม่กลัวต่อ
การเสียชื่อเสียง เพราะใส่ตะกร้าล้าง
น้ำได้ ทั้งไม่ค่อยมีใครคำนึงถึงกัน
แล้ว ในสังคมปัจจุบัน **เราเรียนรู้
เฉพาะการควบคุมธรรมชาติ แต่**

* อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

ไม่รู้วิธีควบคุมการกระทำของ

คน อนาคตจึงไม่แน่ว่า จะไปสู่ความดีหรือความชั่วไปสู่ความรุ่งเรืองหรือความพินาศ

2. ในเหตุการณ์ที่ผ่านมา ได้เกิดสงครามโลกแล้ว 2 ครั้ง สงครามอาจก่อให้เกิดจริยธรรมบางประการขึ้น เช่นความกล้าหาญ ความเสียสละ ความอดทน ความสามัคคี ทั้งก่อให้เกิดเทคโนโลยีใหม่ ๆ ขึ้นด้วย แต่ผลของสงครามได้ก่อให้เกิดความชั่วร้ายนานัปการ ได้ทำลายศิลปกรรมลงทั้งส่วนบุคคลและสังคมในปัจจุบัน ไม่มีใครประกันได้ว่า สงครามโลกครั้งใหม่จะไม่เกิดขึ้น แม้ไม่เกิดสงครามโลก สงครามเฉพาะถิ่นก็มีอยู่เสมอไม่ขาดระยะ นอกจากนั้น ยังมีสงครามเย็นหรือสงครามจิตวิทยา มีการโฆษณาชวนเชื่อ และการแทรกซึมบ่อนทำลายอยู่โดยทั่วไป ยังมีการต่อสู้กัน มีการทำลายกัน มีความไม่ไว้วางใจกันมากเท่าใด ความเสื่อมโทรมศิลปกรรมก็มีมากเท่านั้น

3. เกิดปรัชญาสังคมแบบใหม่ขึ้นท้าทายความเชื่อ และวิถีชีวิตแบบเก่า ครั้งหนึ่งเราเชื่อกันว่า ลัทธิคอมมิวนิสต์ต้องการเปลี่ยนแปลงสังคมโดยการปฏิวัติของชนชั้นกรรมาชีพ แล้วจัดการปกครองโดยการเผด็จการชนชั้นกรรมาชีพ เปลี่ยนระบบเศรษฐกิจและวัฒนธรรมเป็นแบบสังคมนิยม และเลิกลัทธิศาสนาทุกศาสนาโดยใช้หลักการของคอมมิวนิสต์ เพื่อให้บรรลุอุดมการณ์คือความอยู่ดีกินดีทั่วกันของมวลมนุษยชาติ ปัจจุบันอุดมการณ์เช่นนั้นได้เปลี่ยนแปลงไป อุดมการณ์คอมมิวนิสต์และอุดมการณ์ชาตินิยม

ถูกใช้เป็นเครื่องมือของกลุ่มผู้แสวงหาอำนาจ และผลประโยชน์เพื่อสร้างความขัดแย้งกับกลุ่มผู้กุมอำนาจเดิมแทบทุกประเทศทั้งฝ่ายขวาและฝ่ายซ้าย จึงมีขบวนการแบ่งแยกดินแดนตั้งตนเป็นอิสระ ด้วยความมักใหญ่ใฝ่สูงของตน ในสังคมเช่นนั้น ศิลธรรมและจริยธรรมจะมีอยู่ไม่ได้

4. สื่อสารมวลชน เช่น ภาพยนตร์ วิทยุ โทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์ เจริญขึ้นอย่างรวดเร็ว แต่สิ่งเหล่านั้นอยู่ในอำนาจของผู้มีอิทธิพลและกลุ่มผลประโยชน์ สมัยก่อนการสร้างมาตรฐานทางศิลปธรรม และวัฒนธรรมเป็นหน้าที่ของบ้าน วัด และโรงเรียน ปัจจุบันสื่อสารมวลชนได้เข้ามาทำหน้าที่แทนมาตรฐานศิลปธรรมและวัฒนธรรม จึงเปลี่ยนไปตามความต้องการและความพอใจของกลุ่มอิทธิพลและกลุ่มผลประโยชน์ผู้ควบคุมสื่อสารมวลชนเหล่านั้น

5. ปัจจุบันในวงการศึกษานั่นกันเรื่องการอาชีพหรือการมีงานทำและประยุกต์การเป็นส่วนใหญ่ ปล่อยปละละเลยด้านศิลปธรรม ค่านิยม และจุดหมายของชีวิต ผู้สำเร็จการศึกษาจึงไม่ได้ใส่ใจกับเนื้อหาของศิลปธรรม จริยศาสตร์และค่านิยม มีผู้เปรียบเทียบความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีและการใช้พลังงานกับเครื่องบินไอพ่น และเปรียบเทียบความก้าวหน้าทางศิลปธรรมเหมือนแต่ตาลาน การละเลยต่อการปฏิบัติศิลปธรรมในปัจจุบันจะเห็นได้จาก ความเสื่อมโทรมศิลปธรรมของเยาวชน การก่ออาชญากรรมทั่ว ๆ ไป อัตราการทำแท้งและมีความผิดปกติทางจิตเพิ่มขึ้น

6. มีการตีความชีวิตไปในทางที่ไม่ได้ก่อให้เกิดความสำนึกในความหมายของชีวิตและคุณค่าของชีวิต คนเป็นอันมากเชื่อว่ามนุษย์เป็นเพียงผลของการรวมกันของปรมาณูโดยบังเอิญหรือเป็นเพียงผลของการรวมกันของเซลล์สืบพันธุ์ 2 เซลล์ มนุษย์จึงเป็นเพียงเครื่องเล่นของธรรมชาติและเอกภพ อันไร้ความหมาย ทำให้คนส่วนหนึ่งไม่คำนึงถึงศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ และฐานะของตนในเอกภพ ยังคงเหลือเพียงความเป็นสัตว์มนุษย์เท่านั้น เมื่อเป็นเช่นนั้น ความรับผิดชอบในการกระทำ และอำนาจที่จะควบคุมการกระทำของตนย่อมลดลง

7. วัฒนธรรมสมัยใหม่ ไม่ได้สร้างสังคมให้เป็นเอกภาพ แต่สร้างสังคมให้แยกกันตามการศึกษาวิชาการเฉพาะสาขา เช่น มีความแยกกันระหว่างศิลปะกับวิทยาศาสตร์ ระหว่างศิลปธรรมกับเศรษฐกิจ และการเมือง ระหว่างศาสนากับการศึกษา คนเราจึงไม่มีความเชื่อร่วมกัน ไม่มีมาตรฐานร่วมกัน แต่ละส่วนของสังคมจึงปฏิบัติไปตามความเชื่อของตน ๆ เท่ากับมีระบบศิลปธรรมย่อย ๆ ภายในระบบใหญ่ ความจริงแล้วแต่ละส่วนของสังคมหา มีระบบศิลปธรรมเป็นของตนเองไม่ มีเพียงระบบศิลปธรรมที่ใช้ได้ทุกหนทุกแห่ง เพราะศิลปธรรมคือพื้นฐานของชีวิตที่ดี มีความสุขและน่าพึงพอใจ

จากเหตุผล 7 ประการดังกล่าวข้างต้น แสดงว่าจริยธรรมอยู่ในฐานะที่น่าห่วงใย หากไม่มีภาระฟื้นฟูจริยธรรมขึ้นใหม่ โดยจัดให้มีการศึกษาจริยธรรมอย่างถูก

ต้องทุกระดับการศึกษาเปลี่ยนแปลงทัศนคติเกี่ยวกับจริยธรรม ไปในทางที่พึงประสงค์ และส่งเสริมให้มีการปฏิบัติจริยธรรมกันอย่างจริงจัง

ทำไมจึงต้องศึกษาจริยศาสตร์

เหตุผลว่าทำไมเราจึงต้องศึกษาจริยศาสตร์ มีดังต่อไปนี้

1. เราอยู่ในโลกที่ต้องมีการตัดสินใจ เพราะมีการกระทำที่ถูกและการกระทำที่ผิดในแทบทุกด้านของชีวิต ไม่ว่าจะเป็นการเดินทาง การขับรถยนต์ การก่อสร้าง การรักษาคนไข้ หรือการทำพินัยกรรม นอกจากนั้น การจะเข้าถึงคุณค่าของชีวิต เราต้องการวิธีการที่ถูกต้อง **จริยศาสตร์จะให้ความรู้แก่เราว่า ทำไมการกระทำอย่างหนึ่งจึงดีกว่าการกระทำอีกอย่างหนึ่ง** จริยศาสตร์เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการกระทำของมนุษย์ว่าถูกหรือผิด ซึ่งนับเป็นความรู้อันสำคัญยิ่ง **คนเราอาจมีความสามารถในทางเทคนิค หรือมีทักษะในการประกอบธุรกิจ และประกอบอาชีพขั้นสูง แต่ไม่รู้อะไรเลยเกี่ยวกับคุณค่าของชีวิต** จริยศาสตร์จะให้ความรู้เรื่องนี้อย่างถูกต้อง

2. เราจะใช้ชีวิตด้านสังคมอย่างเป็นระเบียบได้ เราต้องมีข้อตกลง มีความเข้าใจ มีหลักหรือกฎของการกระทำ จริยศาสตร์แสวงหาหลักของการกระทำที่ดีที่สุด เราต้องมีหลักในการทำงาน ในด้านสังคมต้องมีข้อตกลง สัญญาประชาคม และประเพณี จริยศาสตร์นำสติปัญญาไปใช้กับข้อเท็จจริง และประสบการณ์ในชีวิต

3. เราจะต้องประเมินผลและ

วิจารณ์การกระทำของคนตลอดจนระบบจริยศาสตร์ทั้งในอดีตและปัจจุบัน ระบบจริยศาสตร์ของแต่ละชาติ แต่ละสังคม แสดงออกมาในรูปของขนบธรรมเนียม ประเพณี กฎหมาย กฎข้อบังคับ และหลักศาสนา แสดงถึงความซาบซึ้งในจิตใจในรูปของ ความสำนึกในหน้าที่ มโนธรรม ความรังเกียจ ความชั่ว ความเสียใจต่อผลของความชั่ว การยกย่องและติเตียนผู้อื่น ความพอใจและความไม่พอใจ สิ่งเหล่านี้เราต้องพิจารณาทั้งสิ้น และเราจะพิจารณาอย่างถูกต้องได้ก็ด้วยหลักจริยศาสตร์ ที่ถูกต้อง

4. จริยศาสตร์พยายามชี้ให้เห็นคุณค่าอันแท้จริงของชีวิต พยายามตอบคำถามต่าง ๆ เช่นคุณค่าชนิดไหนเหมาะสมที่สุด ทำไมการกระทำอย่างหนึ่งจึงดีกว่าการกระทำอีกอย่างหนึ่ง ไม่มีใครจะมีชีวิตอยู่อย่างมีความสุข หากไม่ตั้งมาตรฐานคุณค่าบางประการสำหรับตน จริยศาสตร์จะให้ความรู้เรื่องคุณค่าช่วยให้เกิดความสำนึกในศีลธรรม พยายามแสวงหาคูณค่าอันแท้จริงของชีวิต และผลักดันให้คนเราร่วมกันแสวงหาคูณค่าเหล่านั้น

ธรรมชาติของมนุษย์

มีทัศนะอยู่ 3 ทัศนะ เกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์ ดังต่อไปนี้คือ

1. ทัศนะว่า ธรรมชาติของมนุษย์ชั่วมาแต่กำเนิด ทัศนะนี้มีที่มา 3 ประการ กล่าวคือ

ศาสนาบางศาสนาถือว่า มนุษย์มีบาปมาแต่กำเนิด บาปของมนุษย์คนแรกทำให้ธรรมชาติของมนุษย์ทุกคนชั่วไป มนุษย์จึงเกิดมามีบาปและเป็นคนชั่ว แต่มนุษย์สามารถแก้บาปได้

จึงเกิดมีวิธีล้างบาปขึ้น

นักเศรษฐศาสตร์โบราณกล่าวว่า เมื่อมีสิ่งจูงใจทางเศรษฐกิจ มนุษย์ย่อมกระทำการเพื่อผลประโยชน์ของตนเองเท่านั้น มนุษย์จึงเห็นแก่ตัว พลอยทำให้สภาพเศรษฐกิจ และสังคมชั่วร้ายไปด้วยเช่นการเอาตัวเอาเปรียบ เรื่องค่าจ้างแรงงาน

นักชีววิทยาถือว่ามนุษย์เป็นสัตว์ชนิดหนึ่ง มีสัญชาตญาณในการต่อสู้เพื่อความอยู่รอดของชีวิตเหมือนสัตว์ชนิดอื่น ๆ และมีแนวโน้มที่แสดงความเป็นสัตว์ออกมาเสมอ เพียงแต่อารยธรรมปิดบังธรรมชาติอย่างสัตว์ของมนุษย์ไว้เท่านั้น

2. ทัศนะว่า ธรรมชาติของมนุษย์ดีมาแต่กำเนิด โดยให้เหตุผลว่าธรรมชาติเป็นสิ่งที่ดี มนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ มนุษย์จึงต้องดีด้วย นักปราชญ์ที่มีทัศนะแบบนี้มีดังนี้คือ

รูโซ่ ถือว่ามนุษย์ดีมาแต่กำเนิด อารยธรรมทำให้ความชั่วเกิดขึ้น ถ้ามนุษย์กลับไปสู่ธรรมชาติมนุษย์จะดีตามเดิม จึงควรปล่อยให้เด็ก ๆ เติบโตขึ้นในสภาพธรรมชาติโดยไม่มีการชี้นำ ธรรมชาติของเด็กก็จะไม่เสียไป

ขงจื้อถือว่ามนุษย์ดีมาแต่กำเนิด ธรรมชาติมนุษย์นั้นเหมือน ๆ กัน แต่นิสัยแตกต่างกันมาก เฮอริเบิร์ต สเปนเซอร์ เจ้าดำรับทฤษฎีวิวัฒนาการของสังคม ถือว่าวิวัฒนาการคือการเปลี่ยนไปสู่สภาพที่ดีกว่าเดิม มนุษย์จึงควรอยู่เฉย ๆ ไม่ต้องสนใจกับความเปลี่ยนแปลง วิวัฒนาการจะช่วยปรับธรรมชาติของมนุษย์ให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมได้อย่างผสมกลมกลืน

นักมานุษยวิทยาชื่อ แอชเลย์

มองตา ดู เชื่อว่า ในธรรมชาติของมนุษย์ มีความร่วมมือกันมากกว่าความเห็นแก่ตัวและการทำลาย เขากล่าวว่า มนุษย์เกิดมาพร้อมกับการต้องการความรัก และการตอบสนองความรักติดตัวมาแล้ว

3. ทักษะว่า ธรรมชาติของมนุษย์มีความสามารถอันใหญ่หลวง ทั้งในการทำความดี และในการทำความชั่ว ทักษะนี้ถือว่ามนุษย์เกิดมาไม่ดีไม่ชั่ว แต่มีความสามารถจะทำได้ทั้งความดีและความชั่ว การศึกษาทางจิตวิทยาปรากฏชัดว่า มนุษย์แตกต่างจากสัตว์ชั้นต่ำ เพราะมีธรรมชาติที่ยืดหยุ่นได้ มีความสามารถในการเรียนรู้ และการปรับตัว ไม่มีธรรมชาติตายตัว เราจะเข้าใจธรรมชาติของบุคคลแต่ละคนได้ ถ้าเรารู้สถานการณ์แวดล้อมทั้งหมดที่บุคคลนั้น ๆ เจริญเติบโตมา และบุคคลจะเป็นอย่างไรในอนาคต ก็เป็นผลของอิทธิพลต่าง ๆ ที่เขาได้รับมาทั้งสิ้น

ทักษะทั้ง 3 นี้ถ้าพิจารณาได้ดังนี้

1. ทักษะว่า ธรรมชาติของมนุษย์ชั่วหรือเห็นแก่ตัวนั้น ไม่มีเหตุผล เพราะถ้าถือว่า มนุษย์มีบาปโดยสืบเนื่องมาจากบาปของมนุษย์คนแรกแล้ว ก็แสดงว่า ครั้งหนึ่งมนุษย์เคยสมบูรณ์ แต่ธรรมชาติของมนุษย์ต้องชั่วไป เพราะความตกต่ำของมนุษย์คนแรกนั้น

ทักษะของนักเศรษฐศาสตร์โบราณก็ไม่เห็นเหตุผลเช่นกัน เพราะถ้าเราสามารถควบคุมร่างกายให้ทำความดีได้ เราก็ย่อมสามารถควบคุมการดำเนินงานทางเศรษฐกิจได้ ไม่มีใครยอมรับว่า ความชั่วทางสังคมเป็น

สิ่งหลีกเลี่ยงไม่ได้

ทักษะของนักชีววิทยาก็ไม่มีเหตุผล เพราะถ้ามนุษย์มีสัญชาตญาณในการต่อสู้โดยเปลี่ยนแปลงไม่ได้แล้ว ก็เป็นการไร้ประโยชน์ที่จะพูดถึงการปราบอาชญากรรม และการยกเลิกสงคราม

2. ทักษะว่า ธรรมชาติของมนุษย์ดีนั้นเป็นจริงและเป็นเท็จเท่า ๆ กัน เพราะพฤติกรรมบางอย่างของมนุษย์ เช่น ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความเห็นอกเห็นใจ ความร่วมมือ เป็นสิ่งที่พึงปรารถนาแต่พฤติกรรมบางอย่าง เช่น ความเห็นแก่ตัว ความชิงดีชิงเด่น ความริษยาเป็นสิ่งไม่พึงปรารถนา สิ่งเหล่านี้มีอยู่ในธรรมชาติของมนุษย์ทั้งสิ้น ธรรมชาติของมนุษย์จึงมีหลายด้านและยืดหยุ่นได้ การถือว่าธรรมชาติของมนุษย์ดีหรือชั่วด้านเดียวจึงเป็นความเข้าใจผิด

3. ทักษะว่า ธรรมชาติของมนุษย์ยืดหยุ่นได้ มีความสามารถจะทำความดีหรือทำความชั่วเป็นทักษะที่นักสังคมวิทยา นักจิตวิทยา นักชีววิทยา นักการศึกษา และนักศาสนา ส่วนมากยอมรับ ทักษะดังกล่าวนี้ได้รับการสนับสนุนด้วยเหตุผลดังต่อไปนี้

การศึกษาวิจัยเรื่องคนที่อยู่โดดเดี่ยว หรือเด็กที่สัตว์นำไปเลี้ยง แสดงว่าธรรมชาติของมนุษย์เปลี่ยนแปลงได้ บุคคลในกรณีดังกล่าว ขาดการติดต่อกับมนุษย์ธรรมดา จึงไม่สามารถพูดภาษาใด ๆ ทั้งมีบุคลิกภาพ วัฒนธรรม และอารยธรรมไม่เป็นปกติ

การศึกษาและศาสนาตั้งอยู่บนสมมติฐานว่า **ธรรมชาติของมนุษย์เปลี่ยนแปลงได้ เพราะการได้รับ**

การศึกษา หมายถึงการมีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปในทางที่พึงปรารถนา การนับถือศาสนาใหม่ก็หมายถึงการตั้งเป้าหมายชีวิตใหม่หรือมีค่านิยมใหม่ การศึกษาประวัติศาสตร์ทำให้เราทราบว่า วิธีสนองความต้องการของมนุษย์เปลี่ยนแปลงมาเรื่อย ๆ สังคมก็ผ่านมาแล้วหลายรูปแบบ โดยมีแรงจูงใจต่างกัน เช่นสังคมในสมัยกลางมีจิตใจฝักใฝ่ในศาสนา ส่วนสังคมสมัยใหม่มีจิตใจฝักใฝ่ในการค้า

การศึกษาเด็กที่กระทำผิดเป็นรายบุคคลช่วยให้เราทราบว่า ทั้งปัจจัยอันเป็นเหตุให้เกิดพฤติกรรมและวิธีแสดงพฤติกรรมต่างก็เปลี่ยนแปลงไปด้วยกัน เช่นการกำจัดสิ่งยั่วยุในสิ่งแวดล้อม หรือการเปลี่ยนแปลงสภาพร่างกาย และสภาพทางจิตของเด็กที่กระทำผิด ทำให้เขาเปลี่ยนทัศนคติได้

มาตรฐานของจริยธรรม

อะไรเป็นพื้นฐานของความแตกต่างระหว่างความดีกับความชั่ว หรือระหว่างความถูกต้องกับความผิดสำหรับคำถามนี้มีคำตอบอยู่ 5 แบบคือ

1. ความถูกต้องและความผิด ตัดสินกันด้วยประเพณี หรือความเห็นของคนส่วนมาก เพราะความถูกต้องและความผิดแตกต่างกันไปตามสังคมและตามวัยของคน อะไรจะถูกหรือผิดจึงขึ้นอยู่กับมติว่า คนส่วนมากยอมรับหรือไม่ยอมรับ

2. ความถูกต้องและความผิดขึ้นอยู่กับกฎหมาย การกระทำที่ไม่ผิดกฎหมาย ถือเป็นความถูกต้อง ส่วนการกระทำที่ผิดกฎหมายถือเป็นความผิด แม้การกระทำที่ผิดกฎหมาย ถ้าไม่ถูกจับได้ ก็ยังเป็นความถูกต้องอยู่ต่อเมื่อถูก

จับได้จึงกลายเป็นความผิด

3. ความถูกและความผิดขึ้นอยู่กับทัศนคติของทัศนคติ ถ้าทำตามทัศนคติของทัศนคติก็จัดเป็นความถูกถ้าละเมิดทัศนคติของทัศนคติจัดเป็นความผิด

4. ความถูกและความผิดขึ้นอยู่กับคำสอนทางศาสนา ถ้าทำตามคำสอนทางศาสนาถือว่าเป็นความถูก ถ้าทำผิดคำสอนทางศาสนาถือว่าเป็นความผิด

5. ความถูกและความผิดขึ้นอยู่กับความเห็นส่วนบุคคล ไม่มีมาตรฐานภายนอกใด ๆ มาตัดสินสิ่งใดบุคคลเห็นว่าถูก สิ่งนั้นก็มีความถูก สิ่งใดบุคคลเห็นว่าผิด สิ่งนั้นก็มีความผิด

คำตอบทั้ง 5 แบบนี้เป็นคำตอบที่ไม่น่าพอใจ ส่วนคำตอบที่น่าพอใจมีอยู่ในทฤษฎีจริยศาสตร์ใหญ่ ๆ 4 ทฤษฎีคือ

1. หน้าที่เป็นมาตรฐานของจริยธรรม ทฤษฎีนี้ถือว่า**ความถูกและความผิดขึ้นอยู่กับเจตจำนงหรือเจตนา ไม่ได้ขึ้นอยู่กับผลของการกระทำ** ถ้ามีเจตนาดี การกระทำนั้นจัดว่าดี แต่ถ้ามีเจตนาชั่ว การกระทำนั้นจัดว่าชั่ว คนเราจึงควรตั้งใจทำหน้าที่ของตนให้ดี และในการทำหน้าที่นั้น ไม่ควรหวังผลอย่างอื่นตอบแทน แต่เป็นการทำหน้าที่เพื่อหน้าที่ เมื่อทำหน้าที่อย่างตรงไปตรงมาสำเร็จเรียบร้อย ถือว่าเป็นการทำถูกทำชอบ แต่ถ้าไม่ตรงต่อหน้าที่ มีความบกพร่องในหน้าที่หรือก้าวก่ายหน้าที่ของผู้อื่น ถือว่าเป็นการทำผิด

2. ความสุขเป็นมาตรฐานของจริยธรรม ทฤษฎีนี้ถือว่า**ความถูกและ**

ความผิดตัดสินได้จากผลของการกระทำ การกระทำที่ให้ผลเป็นความสุขหรือให้คุณประโยชน์แก่ตนเองและผู้อื่นถือว่าเป็นความถูก การกระทำที่ก่อให้เกิดความทุกข์ หรือเสียประโยชน์ของตนเองและผู้อื่นถือว่าเป็นความผิด

3. ความอยู่รอดเป็นมาตรฐานของจริยธรรม ทฤษฎีนี้ถือว่า**ความอยู่รอด หรือการรักษาตัวรอดและการปรับตัวได้เป็นมาตรฐานในการตัดสินความถูกและความผิด** การกระทำใดช่วยตนเอง สังคมและประเทศชาติให้อยู่รอดได้ การกระทำนั้นเป็นความถูก ส่วนการกระทำที่ตรงกันข้ามเป็นความผิด

4. การพัฒนาตนเองเป็นมาตรฐานของจริยธรรม ทฤษฎีนี้ถือว่า**การพัฒนาธรรมชาติของมนุษย์เป็นมาตรฐานตัดสินความถูกและความผิด** ธรรมชาติของมนุษย์นั้นประกอบด้วยเหตุผล ซึ่งสอดคล้องต้องกันกับเหตุผลในธรรมชาติ หมายความว่า ทั้งธรรมชาติ ความคิด และสังคมอยู่ภายใต้กฎอันเดียวกัน คือกฎธรรมชาติหรือกฎเหตุผล การกระทำที่ยกระดับจิตใจให้เข้าใจต้องแท้ถึงกฎเหตุผลนี้จัดเป็นความถูก ส่วนการกระทำที่ไม่ช่วยให้เข้าใจกฎเหตุผลเป็นการกระทำผิด

การทดลองทางจริยธรรม

การทดลองทางจริยธรรมหมายความว่า เราต้องการหาหลักฐานมาตัดสินว่า อะไรดี อะไรชั่ว อะไรยังใช้ได้ อะไรล้าสมัยแล้ว เพราะจริยธรรมนั้นคนโบราณได้สร้างขึ้น และปฏิบัติสืบเนื่องกันมาเป็นเวลานาน อาจมีบางสิ่งบางอย่างไม่เหมาะสมกับโลกปัจจุบัน โดยเฉพาะจริยธรรมในด้านจารีต

ประเพณีและวัฒนธรรม มีทางล้าสมัยได้มาก แม้แต่จริยธรรมในด้านพิธีกรรมทางศาสนาก็มีโอกาสล้าสมัยได้เช่นเดียวกัน การทดลองทางจริยธรรมจึงเป็นการเตรียมการเพื่อปฏิรูปจริยธรรมให้เหมาะสมกับสังคมปัจจุบันที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปทุกขณะ **ถ้าไม่มี การปฏิรูปทางจริยธรรมแล้ว ลักวันหนึ่งจะมีการปฏิวัติทางจริยธรรมหรือการปฏิวัติทางวัฒนธรรม ซึ่งจะทำให้ทั้งสิ่งที่เหมาะสม และไม่เหมาะสมถูกยกเลิกไปด้วยกัน**

จริยธรรมในด้านจารีตประเพณีและวัฒนธรรมที่ควรทำการทดลอง เช่น การจัดงานวันเกิดจำเป็นหรือไม่ที่ต้องจัดงานวันเกิด ถ้าจำเป็น ทำไมคนทั้งชาติจึงไม่จัดขึ้นด้วยกัน หรือมีวันเกิดเฉพาะผู้มีบุญหนักศักดิ์ใหญ่ การจัดงานวันเกิดทำให้คนอื่นต้องเดือดร้อนหรือไม่ เป็นหนทางแห่งการคอร์รัปชันหรือไม่ถ้าจะระลึกถึงวันเกิดของตนด้วยการทำความดีเป็นพิเศษและทำการเสียสละโดยไม่ต้องประกาศให้ใครทราบจะเป็นไปได้หรือไม่

การแต่งงานทำไมต้องทำใหญ่โต ประกาศให้ชาวโลกทราบว่ามีเจ้าแต่งงานแล้ว เป็นการจัดพิธีเพื่อต้องการเงิน หรือเกรงว่าจะมีคนมาขอแต่งงานซ้ำ ทำไมคนที่ไม่ค่อยมีเงินจึงต้องเลียนแบบคนมีเงินต้องทุ่มเทเงินทองแทบสิ้นเนื้อประดาตัว ต้องกู้หนี้ยืมสินจนมีลูก 3 คนใช้หนี้ไม่หมด การจัดพิธีเช่นนี้นำไปสู่ความสุขในชีวิตสมรสหรือ

การบวชนาคทำไมต้องมีพิธีทำขวัญนาค และแห่แห่น้อย่างมโหฬาร ต้องล้มหมูล้มวัว ในเมื่อการบวชสำเร็จ

อยู่ที่การมีเครื่องธรรมาภิบาล ขอบเขต และพระกรรมวาจาจารย์สวดมนต์จิตตุดกกรรมวาจา ไม่จัดพิธีใหญ่โตให้สิ้นเปลืองโดยใช่เหตุ ไม่ได้บุญหรือ การบวชไม่สำเร็จหรือ

งานศพทำไม่ต้องเก็บศพไว้ถึง 100 วัน ในเมื่อพระศพของพระพุทธเจ้า เก็บไว้เพียง 7 วัน เท่านั้น จะไม่ใหญ่โตเหนือพระศาสดาไปหรือ ไม่ทำให้คนตายขายคนเป็นหรือ

จริยธรรมในด้านจารีตประเพณี และวัฒนธรรมที่ควรนำมาพิจารณา และทดลองหาความถูกต้องความผิดยังมีอีกมากมาย ซึ่งผู้สนใจในด้านนี้จะได้ทำการทดลองหรือทำการวิจัยเพื่อให้ทราบผลที่แน่นอน

ในการทดลองทางจริยธรรม มีหลักที่ควรคำนึง 4 ประการคือ

1. การทดลองทางจริยธรรม ต้องให้ผู้มีความรู้ดีทางจริยธรรมเป็นผู้ทดลอง ถ้าผู้มีความรู้ไม่ถึงขั้นทำการทดลองก็เท่ากับทำลายทั้งตนเองและสังคม

2. ถ้าได้ผลไม่คุ้มค่าหรือเป็นการเสี่ยงเกินไป ก็ไม่ควรทำการทดลอง แต่ถ้าคาดหวังได้ว่าจะประสบความสำเร็จก็ควรทำการทดลอง แม้จะมีการเสี่ยงอยู่บ้าง

3. ควรทำการทดลองเมื่อมีความเชื่อมั่นว่า จะอำนวยความสะดวกให้แก่คนทั่วไป การมองเห็นว่าจารีตประเพณี และกฎหมายบางอย่างเป็นตัวการส่งเสริมความชั่ว นับว่าเป็นสิ่งที่มีเหตุผล แต่จะไม่มีเหตุผลหากละเมิดกฎจริยธรรมเพียงเพื่อความพอใจ และความสะดวกสบายส่วนตัว

4. การทดลองต้องทำภายใน

ขอบเขตของตนตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ไม่ใช่ทำนอกขอบเขตและไม่มีหลักการที่แน่นอน

เหตุผลที่สนับสนุนการทดลองทางจริยธรรมมีดังนี้คือ

1. เราอยู่ภายใต้ระเบียบสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ระเบียบสังคมนั้นมีทั้งดีและไม่ดีคลุกเคล้าปะปนกันอยู่ ทั้งนี้เพราะเราได้รับจารีตประเพณี กฎหมาย และมาตรฐานความประพฤติอื่น ๆ มาจากอดีต สิ่งเหล่านั้นบางอย่างเกิดขึ้นโดยบังเอิญ บางอย่างเป็นผลงานของนักสอนศาสนา จารีตประเพณีบางอย่างยังใช้ได้ บางอย่างล้าสมัยแล้ว จึงต้องมีการปรับปรุง จารีตประเพณี กฎหมาย และมาตรฐานความประพฤตินั้นให้เหมาะสมกับสภาพชีวิตปัจจุบัน การปรับปรุงนี้ไม่สำเร็จลงทันทีทันใด แต่เป็นภารกิจสืบเนื่องต้องทำติดต่อกันไปเรื่อย ๆ ถ้าเริ่มต้นได้ในขณะนี้จะเป็นการดี

2. เราจำเป็นต้องทดลอง เพราะเราต้องการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงไปที่ละขั้นอย่างฉลาดไม่ใช่หักโหมเปลี่ยนแปลงโดยฉับพลันทันที ถ้าเปรียบเทียบกับการเมือง จะเห็นได้ว่า เมื่อใดผู้ปกครองประเทศพยายามรักษาระบบการปกครองแบบเดิมที่ไร้ประสิทธิภาพไว้อย่างเหนียวแน่น เมื่อนั้นจะมีการปฏิวัติเกิดขึ้นและเมื่อเกิดการปฏิวัติขึ้นแล้ว จะมีการล้มล้างสถาบันเดิมเกือบทั้งหมด ในปัจจุบันที่กำลังเผชิญกับการปฏิวัติทางจริยธรรม ถ้าเป็นเพียงปฏิวัติต่อไสยศาสตร์ และดิรัจฉานวิชา ก็อาจได้จริยธรรมที่บริสุทธิ์ แต่ไม่มีอะไรเป็นหลักประกันได้ว่าเมื่อเกิดการปฏิวัติขึ้นแล้ว กลุ่มปฏิวัติจะไม่ล้ม

ล้างทั้งสิ่งที่ดีและสิ่งหลอกลวงพร้อม ๆ กัน

3. เราจำเป็นต้องทดลอง เพราะได้ตระหนักถึงปัจจัยต่าง ๆ ทั้งทางภูมิศาสตร์ ทางชีววิทยา ทางจิตวิทยา และทางสังคมที่มีต่อพฤติกรรมของคน สิ่งที่เกี่ยวข้องว่าดีและถูกต้องในท้องถิ่นหนึ่ง อาจไม่ดีหรือถูกต้องในอีกท้องถิ่นหนึ่ง ทั้งนี้ไม่ใช่เพราะมาตรฐานแห่งความดีแตกต่างกัน แต่เป็นเพราะสถานการณ์ต่าง ๆ แยกต่างหาก

4. เราต้องการจริยธรรมที่ได้ทดลองแล้วว่าดี ถูกต้องและเหมาะสม เพราะเราต้องการเป็นตัวของตัวเอง ใช้ปัญญาของตนเองพิจารณาตัดสิน ไม่ใช่ทำตามคนอื่นโดยไม่ได้ใช้ความคิด ผู้ที่ทำตามคนอื่นเรื่อย ๆ ไป หรือปฏิบัติอย่างที่เคยปฏิบัติกันมาไม่ได้มีพัฒนาการทางสติปัญญาเลย ถ้าเราไม่มีสิทธิ์จะใช้ความคิดของตนเองควบคุมการกระทำของตนเองแล้ว สิทธิอย่างอื่นก็จะเป็นหมันไป

ระหว่างอุดมคติทางจริยธรรมกับการปฏิบัติจริงในสังคมมักมีช่องว่างอยู่เสมอ อันนี้จะมีทางประนีประนอมกันได้หรือไม่ การประนีประนอมนั้นหมายถึงการปรับสิ่งที่ขัดแย้งกันสองสิ่งเข้าด้วยกัน ในการประนีประนอม มีหลักควรพิจารณาอยู่ 3 ประการคือ

1. การประนีประนอมบางอย่างผิด ถ้าหมายถึงการวางเฉยต่อกฎเกณฑ์ หรือการลดมาตรฐานลงมา การปล่อยให้คนบางคนทำอะไรได้ตามใจชอบ โดยเรายอมวางเฉยต่อกฎเกณฑ์หรือส่งเสริมให้ละเมิดกฎเกณฑ์นั้นนับว่าเป็นการผิดจริยธรรม แต่ในสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลง มักมีความขัดแย้ง

ระหว่างบุคคลและกลุ่มชนเสมอ การประนีประนอมในเรื่องเช่นนี้เป็นสิ่งจำเป็น หากต้องการปรับตัวเข้าหากันอย่างสงบ

2. ในบางกรณี การประนีประนอมเป็นหนทางไปสู่ค่านิยมที่สูงขึ้น และไปสู่ความก้าวหน้าทางสังคม เช่นการปรับตัวให้เข้ากับความคิดและความเชื่อของคนอื่น ๆ เพราะสังคมจะมีระเบียบได้จำเป็นต้องมีการปรับตัวเช่นนั้น ในกลุ่มเล็ก ๆ ที่สมาชิกมีความรู้จักคุ้นเคยกัน มีการติดต่อสัมพันธ์กันดี ความขัดแย้งแทบจะไม่มี จึงไม่จำเป็นต้องมีการประนีประนอม แต่ในกลุ่มใหญ่ ๆ ขึ้นไปจนถึงประเทศ มักมีความขัดแย้งกันเสมอ จึงต้องมีการประนีประนอมกัน เงื่อนไขหรือขอบเขตของการประนีประนอมมี 3 ประการ คือ ความก้าวหน้า ความจำเป็นและความสงบ อารยธรรมและความเจริญรุ่งเรืองทั้งปวงล้วนเป็นผลของการประนีประนอมหรือการปรับตัวเข้าหากันทั้งสิ้น ในกรณีที่สองฝ่ายขัดแย้งกันในปัญหาบางประการจนหาทางออกอย่างอื่นไม่ได้ ก็จำเป็นต้องใช้การประนีประนอม หากไม่ต้องการสูญเสียมากกว่านั้น ในกรณีที่มีความขัดแย้งระหว่างประเทศ ก็ต้องใช้การประนีประนอม หากไม่ต้องการคงความขัดแย้งไว้หรือต้องการสงคราม

3. การประนีประนอมต้องดำเนินไปให้ถูกทิศทาง เพราะการประนีประนอมอาจเป็นไปในทางสูงหรือต่ำก็ได้ ถ้าเราไม่ต้องการลดอุดมคติลง แต่จะใช้เป็นแนวทางไปสู่การกระทำ ก็อาจทำได้สำเร็จเป็นบางอย่าง ไม่สำเร็จเป็นบางอย่าง อย่างไรก็ตาม เราพอ

กำหนดทิศทางได้ ประชญาแห่งการประนีประนอมจะไม่ทำให้เราติดอยู่กับอุดมคติจนเกินไป หรือละทิ้งอุดมคติเสียเลย

จริยศาสตร์สำหรับอาชีพชั้นสูง

อาชีพชั้นสูงคือ อาชีพที่ผู้ประกอบต้องมีความรู้และทักษะเป็นพิเศษ ผู้ประกอบอาชีพชั้นสูงแต่ละสาขามีจำนวนจำกัด และสามารถทำหน้าที่ในสังคมได้ดีกว่าคนธรรมดา ลักษณะสำคัญของอาชีพชั้นสูงมีหลายประการ เช่น

1. มีการศึกษาหรือฝึกอบรมมาเป็นพิเศษ มีความรู้หลักมูลฐานของอาชีพนั้นอย่างถูกต้อง และมีความสามารถจะใช้ความรู้นั้นทางปฏิบัติเช่นแพทย์ ต้องรู้หลักวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับการใช้ยา รู้จักอาการของโรค และสามารถรักษาคนไข้ได้อย่างถูกต้อง การศึกษาและการฝึกอบรมจะมีลักษณะอย่างไร ใช้เวลานานเท่าไร แตกต่างกันไปตามความจำเป็นของแต่ละสาขาอาชีพ

2. มีการกำหนดลักษณะของอาชีพชั้นสูงไว้อย่างชัดเจนโดยเปรียบเทียบกับผู้ที่ไม่ได้ประกอบอาชีพนั้น ผู้ประกอบอาชีพชั้นสูงพยายามกีดกันพวกสมัครเล่น เพราะมักจะมีบุคคลพยายามประกอบอาชีพชั้นสูง โดยที่ตนไม่ได้รับการศึกษามาเป็นพิเศษและไม่มีความรับผิดชอบต่ออาชีพ ถ้าไม่มีการแบ่งแยกระหว่างพวกสมัครเล่นกับพวกที่ได้รับการศึกษามาจริง มาตรฐานของอาชีพจะตกต่ำ ด้วยเหตุนี้ นานาอารยประเทศจึงให้ผู้ประกอบอาชีพชั้นสูงต้องมีประกาศนียบัตร หรือใบอนุญาต เพื่อประกอบอาชีพนั้น ๆ

3. มีอุดมคติในการประกอบอาชีพ การยึดมั่นในอุดมคตินั้น เป็นลักษณะของการประกอบอาชีพชั้นสูงโดยทั่วไป เพราะความมุ่งหมายของการประกอบอาชีพชั้นสูงไม่ใช้การหาเงิน แต่เป็นการบริการสังคมในด้านต่าง ๆ เช่นในด้านสุขภาพอนามัย ในด้านความรู้ หรือในด้านกฎหมาย ความจริง อาชีพชั้นสูงก็เป็นวิหาลีขงชีพและผู้ประกอบอาชีพชั้นสูงก็ต้องการสิ่งตอบแทน เพื่อให้เขาดำรงชีพได้อย่างสบายและช่วยให้เขาทำงานต่อไปได้เป็นผลดี ถ้าไม่มีสิ่งตอบแทนแล้ว จะหาคนมาประกอบอาชีพชั้นสูงได้ยาก แต่สิ่งที่ควรคำนึงถึง คืออุดมคติของอาชีพชั้นสูงไม่ใช่การหาเงินแต่เป็นการบริการประชาชน

ทำไมจึงต้องมีจริยศาสตร์สำหรับอาชีพชั้นสูงขึ้น สำหรับคำถามนี้มีคำตอบดังต่อไปนี้

1. จริยศาสตร์สำหรับอาชีพเป็นวิธีควบคุมผู้ประกอบอาชีพในทางสังคม กล่าวคือ กำหนดการกระทำของผู้ประกอบอาชีพใหม่ และควบคุมผู้ประกอบอาชีพเก่าให้อยู่ในแนวทาง เพราะความซับซ้อนของสังคมปัจจุบันยากจะตัดสินว่า ผู้ประกอบอาชีพนั้น ๆ ได้ทำหน้าที่ของเขาถูกต้องหรือไม่ หรือเมื่อมีผลประโยชน์ขัดกันระหว่างผู้ประกอบอาชีพเดียวกันสองคน หรือระหว่างผู้ประกอบอาชีพหนึ่งกับประชาชน เราจะตัดสินว่าฝ่ายไหนเป็นฝ่ายถูก ฝ่ายไหนเป็นฝ่ายผิดก็จำต้องอาศัยจริยศาสตร์สำหรับอาชีพนั้น ๆ เท่านั้น เป็นมาตรฐานสำหรับตัดสิน

2. จริยศาสตร์สำหรับอาชีพป้องกันการแทรกแซงของรัฐบาลหรือ

ของบุคคลภายนอก ถ้าจริยศาสตร์สำหรับอาชีพนั้น ๆ ได้มาตรฐานเป็นที่น่าพอใจแล้ว ใครจะมากำหนดขอบเขตของการทำดีของผู้ประกอบอาชีพนั้น ๆ ได้ กฎหมายจะมากำหนดระเบียบการรักษาคณชีพของแพทย์ กำหนดความสัมพันธ์ระหว่างทนายความกับลูกความ ระหว่างครูกับนักเรียน ระหว่างวิศวกรกับผู้ว่าจ้างได้หรือไม่ หรือ เราจะเห็นว่ากฎหมายจัดการอะไรไม่ได้ จริยศาสตร์ของแต่ละอาชีพเท่านั้นจะจัดการได้ตรงจุดที่ต้องการ

3. จริยศาสตร์สำหรับอาชีพ เป็นสิ่งจำเป็นในการกำหนดมาตรฐานของการประกอบอาชีพเพราะจริยศาสตร์ของแต่ละอาชีพเกิดจากความคิดเห็น และการตัดสินใจของผู้ประกอบอาชีพนั้น ๆ จึงสามารถจัดความเข้าใจผิดและความขัดแย้งได้ ทั้งยังช่วยให้ ผู้ร่วมอาชีพส่วนใหญ่มีบังคับผู้ลดมาตรฐานของอาชีพลงปัญหาเกี่ยวกับมาตรฐานของอาชีพก็คือ ต้องเน้นความสำเร็จของการปฏิบัติตามจริยศาสตร์ของอาชีพนั้น ๆ ไม่ใช่พิมพ์ใส่กรอบแขวนไว้ในสำนักงานเหมือนประกาศนียบัตร ผู้ละเมิดจริยศาสตร์จะต้องได้รับการลงโทษในทางใดทางหนึ่ง และจะต้องปรับปรุงจริยศาสตร์ของแต่ละอาชีพให้ทันสมัยอยู่เสมอ

ศีลธรรม กฎหมาย และจริยศาสตร์สำหรับอาชีพมีความเกี่ยวข้องกันอย่างไร

คำว่า “ศีลธรรม” เป็นคำที่มีความหมายกว้าง หมายความว่ารวมถึงการกระทำใด ๆ ที่จะตัดสินได้ว่า ควรยอมรับหรือไม่ควรยอมรับ ถูกหรือผิด ศีลธรรมคลุมถึงพฤติกรรมส่วนตัว

และพฤติกรรมทางสังคมในด้านต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง ซึ่งจะอยู่ภายในขอบเขตของกฎหมายหรือไม่ก็ได้

“กฎหมาย” เป็นข้อห้ามของรัฐ มีผลบังคับใช้กับทุกคนภายในขอบเขตเฉพาะและมีการลงโทษเมื่อละเมิด กฎหมายมักจะสอดคล้องกับศีลธรรมของประชาชน และเปลี่ยนแปลงไปตามความสำนึกทางศีลธรรม เนื่องจากการปฏิบัติตามกฎหมาย เป็นส่วนหนึ่งของการกระทำที่ถูกศีลธรรม กฎหมายจึงรวมอยู่ในขอบเขตทางศีลธรรมด้วย

“จริยศาสตร์สำหรับอาชีพ” แตกต่างจากศีลธรรม และกฎหมาย เพราะมีอุดมคติและข้อปฏิบัติเพิ่มเติม บางประการตามลักษณะพิเศษและความรับผิดชอบของอาชีพนั้น ๆ จริยศาสตร์พยายามนำความสำนึกทางศีลธรรมไปแก้ปัญหาอาชีพ จึงเป็นการประมวลความคิดเห็นทางศีลธรรม และการกระทำเฉพาะอาชีพเข้าด้วยกัน

ศีลธรรม กฎหมาย และจริยศาสตร์สำหรับอาชีพแตกต่างกัน แต่หล่อมล้าคาบเกี่ยวกันบ้าง การกระทำบางอย่างจำกัดอยู่ในด้านเดียว เช่น การพูดเท็จธรรมดาผิดศีลธรรม แต่ไม่ผิดกฎหมายและจริยศาสตร์สำหรับอาชีพ การจอดรถในที่ห้ามจอดผิดกฎหมาย แต่ไม่ผิดศีลธรรม และจริยศาสตร์สำหรับอาชีพ การโฆษณาตัวเอง ถือว่าผิดจริยศาสตร์สำหรับอาชีพ แต่ไม่ผิดศีลธรรมและกฎหมาย

การกระทำบางอย่างเกี่ยวข้องทั้ง 3 ด้าน เช่น ทนายความขู่เข็ญเอาเงินจากลูกความ ถือว่าผิดศีลธรรม ผิดจริยศาสตร์สำหรับอาชีพและผิดกฎ

หมายด้วย การกระทำบางอย่างผิดเพียง 2 ด้าน เช่น การลักขโมยธรรมดา ผิดศีลธรรมและผิดกฎหมาย แต่ไม่ผิดจริยศาสตร์สำหรับอาชีพ การปลอมปลละละเลยคนไข้ ลูกความหรือนักเรียน ผิดศีลธรรมและจริยศาสตร์สำหรับอาชีพ แต่ไม่ผิดกฎหมาย นักกฎหมายวิจารณ์การตัดสินใจของศาล ผิดกฎหมายและผิดจริยศาสตร์สำหรับอาชีพ แต่ไม่ผิดศีลธรรม

จริยศาสตร์กับการต่อสู้ทางสังคม

“ชีวิตคือการต่อสู้” เป็นคำคมที่นิยมพูดกันติดปาก และเป็นจริงอยู่เสมอ โดยเฉพาะในสังคมเสรีนิยม คนเราต้องต่อสู้ตั้งแต่การเข้าศึกษาเล่าเรียนทุกระดับ การหางานทำ การเลื่อนตำแหน่งสูงขึ้น ต้องต่อสู้ในการทำมาหากิน หรือในการประกอบกิจการต่าง ๆ ต้องต่อสู้เพื่อมีโอกาสเป็นรัฐบาลปกครองประเทศ การต่อสู้ทั้งทางสังคมและการเมืองมักจะขึ้นอยู่กับการแข่งขันที่เป็นสำคัญ ในประเทศทุนนิยม การต่อสู้ทางเศรษฐกิจเป็นเรื่องที่ควรพิจารณาอย่างยิ่งในทัศนะของจริยศาสตร์

ลัทธิทุนนิยมเป็นระบบเศรษฐกิจที่เอกชนเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต การขนส่ง และการซื้อขายสินค้า การดำเนินงานต่าง ๆ มีการแข่งขันกันอย่างเปิดเผย และเป็นไปเพื่อผลประโยชน์ของเอกชนโดยรัฐบาลเข้ามาเกี่ยวข้องน้อยที่สุด ลัทธิทุนนิยมอาจเรียกได้ว่าระบบประกอบเสรีและปัจเจกชนนิยมแบบปล่อยตามสบาย ลัทธิทุนนิยมขึ้นอยู่กับการแข่งขันที่สำคัญ 4 ประการคือ

1. หลักว่าด้วยการประกอบการเสรี ในด้านส่วนบุคคล ลัทธิทุนนิยม

เอง บุคคลมีเสรีภาพในการแสวงหาผลประโยชน์ มีเสรีภาพในการหาเงินให้มากเท่าที่จะทำได้ และมีเสรีภาพในการใช้เงินเท่าที่เขาเห็นว่าเหมาะสมในด้านเศรษฐกิจ นายทุนอาจเรียกได้ว่า “มนุษย์เศรษฐกิจ” เพราะคำนึงถึงผลประโยชน์ของตนเองและแสวงหากำไรเพื่อตนเองเท่านั้น เขามีเสรีภาพที่จะผลิต ซื้อขาย หรือดัดวันการผลิตและการซื้อขาย ในด้านการเมืองลัทธิทุนนิยมเป็นระบบที่ปล่อยตามสบาย รัฐบาลไม่เข้ายุ่งเกี่ยวมากนัก เพราะถ้ารัฐบาลควบคุมมากเกินไป จะเกิดความเฉื่อยชา ความไม่มีประสิทธิภาพ และเป็นไปตามระบอบราชการ

2. หลักว่าด้วยการแข่งขัน ลัทธิทุนนิยมมีหลักว่า “การแข่งขันเป็นหัวใจของการค้าระบบการแข่งขันเสรีให้ผลดีที่สุด เพราะเป็นตัวกำหนดราคาสินค้า อัตราค่าจ้าง และอุปสงค์อุปทานอย่างยุติธรรม” นายทุนให้ทัศนะทางจริยธรรมว่า ถ้าคนเราแสวงหาผลประโยชน์เพื่อตัวเองโดยการแข่งขันกัน ผลที่เกิดขึ้นคือการอยู่ดีกินดีของบุคคลและความก้าวหน้าของสังคม

เป็นสิ่งที่น่าคิดว่าการแข่งขันเหมาะสมหรือไม่ในสถานการณ์ปัจจุบันที่มีการปรับค่าจ้างกำไร และราคาให้เกิดความยุติธรรม หรือจัดผลประโยชน์ของผู้ลงทุน นายจ้างและกรรมการให้เกิดความยุติธรรม โดยที่ผู้บริโภครหรือประชาชนทั่วไปไม่ได้รับประโยชน์ใด ๆ ทั้งสิ้น บุคคลอาจมีเสรีภาพตามกฎหมายที่จะแข่งขันกับบริษัทที่มีเงินนับหมื่นล้านบาท แต่เสรีภาพเช่นนั้นจะมีความหมายอะไร นอกจากพูดไปตามทฤษฎีเท่านั้น

3. หลักว่าด้วยการหากำไร ลัทธิทุนนิยมถือว่าการหากำไรเป็นแรงจูงใจที่มีประสิทธิภาพที่สุด กำไรในความหมายปัจจุบันหมายถึงรายได้ส่วนเกินหลังจากหักค่าใช้จ่ายในธุรกิจทั้งหมดแล้วกำไรจึงไม่ใช่อันเดียวกับรายได้ เพราะรายได้มีหลายรูป เช่น ค่าจ้าง เงินเดือน ค่าเช่า ดอกเบี้ยเงินปันผล ค่านายหน้า เงินประจำตำแหน่ง

4. หลักว่าด้วยเอกชนมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน ทรัพย์สินตามหลักการนี้ไม่ใช่เพียงสมบัติส่วนตัว แต่ยังหมายถึงกรรมสิทธิ์ในเครื่องมือผลิ การขนส่ง ที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติ เงินทุน และกำไรอีกด้วย ปัจจุบันนี้ คนเพียงไม่กี่คนมีทรัพย์สินมหาศาล โดยที่ตัวเองทำงานเพียงเล็กน้อย หรือไม่ได้ทำอะไรเลย จนกระทั่งบางที่ไม่ทราบด้วยซ้ำว่า ตนเองมีอะไรบ้าง คนเหล่านี้ไม่ได้ใช้ทรัพย์สินของตนเพื่อสวัสดิการของคนอื่นเท่าไรนัก

ในทัศนะของจริยศาสตร์ จะมองเห็นลัทธิทุนนิยมมีลักษณะดังต่อไปนี้คือ

1. ความไม่เท่าเทียมกันในด้านต่าง ๆ เช่น

- ความไม่เท่าเทียมกันในทรัพย์สินสมบัติ คนที่รวยก็รวยอย่างเหลือล้น คนที่จนก็จนอย่างไม่มีจะกิน

- ความไม่เท่าเทียมกันในด้านอำนาจ เมื่อคนเรามีทรัพย์สินสมบัติไม่เท่าเทียมกันก็ย่อมมีอำนาจไม่เท่าเทียมกัน คนที่มีทรัพย์สินสมบัติมาก สามารถควบคุมวิถีชีวิต ความคิด และมาตรฐานการครองชีพของคนจำนวนนับไม่ถ้วน ส่วนคนยากจนไม่มีอำนาจควบคุมอะไรเลย แม้กระทั่งชีวิตของตนเอง

- ความไม่เท่าเทียมกันในด้าน

ความเสี่ยง ขณะที่กรรมกรต้องเสี่ยงต่อชีวิต ความสูญเสียอวัยวะ และสุขภาพในการทำงาน นายทุนไม่ต้องเสี่ยงอะไรเลยในเรื่องเหล่านี้ ในด้านความเสี่ยงทางเศรษฐกิจ ผู้ประกอบการขนาดเล็กอาจเสี่ยงต่อการขาดทุน และความล้มเหลว แต่นายทุนใหญ่ไม่เคยรู้จักความเสียหายชนิดนี้

- ความไม่เท่าเทียมกันในการทำงาน กรรมกรต้องทำงานหนัก แต่มีรายได้พออยู่รอดได้ ส่วนนายทุนมีชีวิตอยู่อย่างพุ่มเฟือย โดยทำงานเพียงเล็กน้อย

2. ความสูญเสียและความไร้ประสิทธิภาพ จุดหมายของการผลิตตามระบบทุนนิยมไม่ได้เป็นไปเพื่อสนองความต้องการของคนส่วนใหญ่ แต่เป็นการแสวงหากำไร จึงมีการผลิตสิ่งที่ไม่จำเป็น โดยมุ่งเป้าหมายที่เด็ก และวัยรุ่น นอกจากนั้นยังก่อให้เกิดความสูญเสียในด้านทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ป่าไม้ เหมืองแร่ น้ำมัน ก๊าซธรรมชาติ ความอุดมสมบูรณ์ของดิน ในด้านความไร้ประสิทธิภาพเกี่ยวกับวิธีการผลิต และผลผลิต มีการปล่อยให้แรงงานสูญเปล่า ผลิตไม่ถูกวิธี ผลิตสินค้าไม่ได้มาตรฐาน ผลิตสินค้าปลอม ปลอมปนสินค้า

3. การแสวงหากำไรขัดกับแรงจูงใจอย่างอื่น ในระบบทุนนิยมมุ่งอยู่กับการแสวงหากำไรอันเป็นแรงจูงใจเกี่ยวกับตัวเอง ไม่เกี่ยวกับสังคม นายทุนมักจะยกย่องการแสวงหากำไรว่าเป็นแรงจูงใจให้เกิดการสร้างสรรค เป็นการสนองความต้องการความมั่นคง ความต้องการอำนาจ ความต้องการความยอมรับนับถือจากประชาชน

และมักอ้างถึงความรัก ความกลัว และศาสนา แต่อันที่จริงแล้วเมื่อทุกคนมุ่งแต่แสวงหากำไร ทุกคนก็กลายเป็นผู้ขูดรีด ไม่คำนึงถึงสวัสดิภาพของผู้อื่น ตามทัศนะของจริยธรรม แรงจูงใจในการผลิตควรเป็นไปเพื่อสังคม คือผลิตเพื่อสนองความต้องการของประชาชนตามความจำเป็น ไม่ใช่ผลิตเพื่อแสวงหากำไรอย่างเดียว

4. ขาดการวางแผนจากสังคม บุคคลที่มีความคิด มีความรู้ มีใจไม่ลำเอียงต่างเห็นพ้องต้องกันว่า การวางแผนทางสังคมเป็นสิ่งจำเป็น กล่าวคือจะต้องมองการณ์ไกลในการประกอบ

การต่าง ๆ เพื่อจัดความยากจน และยกมาตรฐานการครองชีพให้สูงขึ้น ควรยกเลิกการใช้แรงงานเด็ก ควรให้สวัสดิการแก่คนชรา กรรมกรควรได้รับประกันการว่างงาน และต้องหาวิธีกระจายรายได้อย่างใหม่ เพื่อให้โรงงานสามารถผลิตสินค้าได้ตามความต้องการของประชาชน

สรุป
บทความนี้เขียนขึ้นจากความ คิด ความจำ และประสบการณ์ที่ผ่านโลกมานาน ไม่ใช่ตำราจริยศาสตร์ที่อธิบายเหตุผลเกี่ยวกับการกระทำของมนุษย์ โดยตั้ง "ความดี" ไว้เป็น

อุดมคติ เพียงแต่ต้องการให้เป็นแรงกระตุ้นเพื่อเกิดความสำนึกในจริยธรรม ทุกคนที่ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมควรมีจริยธรรมในการเกี่ยวข้องกับบุคคลอื่น ควรมีจริยธรรมในการทำงาน โดยเฉพาะในการประกอบอาชีพขั้นสูง ควรมีจริยธรรมในการประกอบการ และกระบวนการผลิตทั้งปวง และควรมีจริยธรรมทางการเมืองด้วย **สังคมโตได้จริยธรรม สังคมนั้นจะกลายเป็นดินแดนมิลลัญญี่** ที่แต่ละคนมองเห็นผู้อื่นเป็นเหยื่อของตนซึ่งเชื่อได้ว่า สังคมนั้นจะถึงจุดจบในเวลาไม่ช้านัก